

Apám és Piacsek bácsi vörösbor mellett

Horváth Nóra

„...éreztek, a vászon mögött már csak maga a Lélek lehet” – Rippl-Rónai kiállítás Győrben

Babits Mihály ezekkel a szavakkal búcsúztatta A festő halála című versében Rippl-Rónait, a Nyugat 1927/24-es számában, és találobban valószínűleg nem is lehetne kifejezni azt az első benyomást, ami bárkiben felmerülhet, aki először találkozik a művész káprázatos vásznaival. „...nem is hiszem, hogy mai napság sok festő akad, aki ily színesen fest” – írta Rippl saját magáról az Emlékezéseimben, és ez mindenképpen helytálló, ha a korabeli magyar alkotókat nézzük, a korabeli magyar kritikát és többségi ízlésvilágot felmérve pedig egyenesen forradalminak minősíthető ez az új, egyedi stílus. A párizsi műkritikusok mindig pozitívabban nyilatkoztak róla, mint a magyarok, Arséne Alexandre és Sisson például, már az első függetlenedési törekvések

után, művészi eseményként számolt be a fiatal magyar festő képeiről, a Párizsban élő és itthoni magyaroknál azonban, sokkal nagyobb jelentőséggel bírt Munkácsy haragja és nemtetszése, korábbi jótéteményei ellenére.

Rippl-Rónai képeit jól ismerheti a magyar közönség, mert mostanában több kiállítást is szenteltek neki és a 2010-es év különösen gazdagnak bizonyult e tekintetben. Hogy melyik volt vagy lesz „az év tárlata” – mint ahogy a győri hirdette magát –, arról nincs sok értelme vitatkozni, hisz a mérce ilyen címek esetén már igencsak magas lenne és könnyelmű kijelentésekbe kár volna bocsátkozni. Rippl-Rónai festményei magukért beszélnek – valószínűleg a Győri Városi Művészeti Múzeum kiállításának szervezői is erre gondoltak

a koncepció kigondolásakor, mert a különböző korszakokból származó, különböző technikával készült rajzok, pasztellek és festmények határozott látogatóterelgetés nélkül prezentálják egy nagyszerű mester életpályájának egyes állomásait. A múzeumba betérők igényeit soha nem lehet tökéletesen kielégíteni, hisz az életművet jól ismerők inkább a kuriózumokat keresik, a kellemes kikapcsolódásra vágyó, de a festészetért nem különösebben érdeklődők viszont egy-egy ismerős kép láttán kezdik közelebb érezni magukhoz az anyagot, sőt, a kis felismerések tényét konstatálva, némi sikerélménnyel gazdagodva távoznak. Győrben adódhatott ez is, az is, de inkább az 1900-as évek elején készült festmények és rajzok által, mert az iparművészeti munkák, tervek megvalósításába, sikerébe, már nem nyerhetett bepillantást az, aki a szecesszióval, és az esztétikai mozgalom magyarországi megjelenésével való társítás miatt kereste fel a festőnek szentelt expozíciót. A művészettörténészek véleménye soha nem egyezett meg a Rippl-Rónai-féle berendezési tárgyak oeuvre-ben elfoglalt helyét és értékét illetően, az azonban biztos, hogy a korabeli angol és francia – de még amerikai – mozgalmakat nézve is, említésre méltó. Bár a – Rippl által – műiparinak nevezett munka során egy leegyszerűsített elbeszélési módra kényszerült, ez tette lehetővé számára, hogy megrendelőinek lelkivilágát feltérképezve, életük mindennapi részévé válva gyakorolhassa az élni segítést, és azt az életmódjának „főprincípiumává lett” „egyszerűségkeresés”-t, amit emlékirataiban már festési faktúrája magjaként említ.

A győri kiállításon talán éppen a kivételek, a nem reprezentatív, a sorba nem illő, magyarázat nélküli képek ragadják meg leginkább a látogatót. Kitől, honnan és miért ide? – kérdezhetjük például egy győri magángyűjteményből származó, kisméretű, rendkívüli pasztell csodálva, mely az első teremben a „kukoricás korszak” képei közé ékelődve bújjik meg szerényen. A Balatoni fürdőzők címet viseli, modern, egyszerű és zseniális egyben, mert egy picit karton, néhány pasztellkréta és egy-két ki nem dolgozott, elmosódott

figura képes visszaadni mindazt, amit egy tökéletes fénykép sem tudna – nyarat, vidámságot, vizet és boruló eget, fürdőzést, szabadságot. Ugyanilyen „kis csoda”, a budapesti Belvedere Szalon Galéria által kölcsönzött két, Ostende című színezett litográfia, melyek mellett még akkor sem szabad csak úgy elsuhanni, ha az ember éppen a lába alá akar nézni a kis átvezető folyosón, a rajzokat bemutató terembe lépve. Bár a megvilágítás nem mindig tökéletes, a két kép különbségeit érdemes alaposabban is szemügyre venni. Katalógus hiányában mindenki inkább a saját olvasmányélményeire és a képek mellett néhol elhelyezett ismertetőkre hagyatkozhat, ám e kritikai megjegyzés pillanatában rögtön felmerülhet bennünk Rippl-Rónai saját megjegyzése az Emlékezéseimből, mely szerint: „...gyenge művészet nem érdemel irodalmi protekciót, aminthogy erős művészet nem szorul írott reklámra”, igaz, Rippl ezt csak vonakodásának magyarázataként fogalmazta meg önéletrajza elején, mert sokáig nem látta értelmét egy, a művészetét és életét bemutató írásműnek.

Adriai utazás emlékét őrzi az Akt a teraszon, 1908-ból, melynek színei megmagyarázzák Rippl-Rónai hitvallását, mely szerint a színgazdagságban találta meg a felrüssülést, „egy-egy ily kép festése” revelációt jelentett számára és jóérzést keltett a lelkében. A magyarországi műgyűjtés történetének szeleteit természetesen nem feladata bemutatni minden magyarországi gyűjteményből származó képet kiállító tárlatnak, az X.Y. gyűjteményébe „került át” „Wertheimer Adolftól” megjegyzést olvasva azonban hiányérzetünk támadhat, különösen, ha tudjuk, hogy mik történtek a gazdag mecénások többségének műgyűjteményeivel 1944 után. A kiállítás fontos darabja a ma már a Kogart Gyűjteményt gazdagító Kertben (Fehérruhás nő a kertben varr) című alkotás 1909-ből, mely száz éve szerepelt először a Nemzeti Szalon tárlatán és a kukoricás korszak egyik fő műveként ismert. 1888-ban alakult meg az a Nabis-nak keresztelt művészcsoport Franciaországban, melyhez Rippl-Rónai a századforduló időszakában művészi elvek

Kertben
(Fehérruhás nő
kertben) 1909

Merengő 1892

tekintetében és barátilag is a legközelebb állt. 1899-ben a ma már világhírűvé vált Durand-Ruel-nél állított ki utoljára a Nabis-csoporttal közösen, azt azonban természetesen nem mondhatjuk, hogy a csoport tagjai mindenben megegyező állásponton lettek volna. Rippl-Rónai ebben a korszakban született képeinek egyik legjellemzőbb vonása a kontúrozás, mely hol csak finoman jelezve, hol pedig határozott, erős színekkel különíti el az egyes képfelületeket. Bár a Salgótarjánból Győrbe érkezett Reggelizőasztal már az 1910 körüli időszakra tehető, a használati tárgyak, a terasz deszkái, de még a háttérben álló fák törzsét és lombkoronáját is körbefutó narancssárga kontúrok szinte lángolóvá, naptól ragyogóvá varázsolják a nyugalom kis szigetét. Terített asztal, vidám bútorok és a meleg nyár előnyeinek élvezete várja az ébredőket, akik hamarosan helyet fognak foglalni a korlátaival némileg védett, mégis nyitott környezetben – s csak most, az utolsó félmondatot visszaolvasva látom, hogy mennyire kétértelmű ez a kijelentés... Rippl-Rónai kifogyhatatlannak találta szűkebb környezetének intim témáit, s azokat nagy élvezettel és gyakran vitte vászonra. A Magyar Nemzeti Galériából, a Kieselbach Galériától és a Kogart Gyűjteményből származó virág- és gyümölcscsendéletek szintén magukon viselik a kontúrozás különös, de sokkal erőteljesebb technikáját.

Az íróportrék sorozatból a Karinthyt, Kemény

Simont és Schöpflin Aladárt ábrázoló látható Győrben, a Petőfi Irodalmi Múzeum jóvoltából. Az MKB Bank Művészeti Gyűjteményéből került bemutatásra a Kunffyiné arcképe című pasztellportré 1908-ból, mely a Kunffyiné virágos kalapban című 1907-es portréval eddig még nem szerepelt együtt kiállításon. Előbbi, hosszú ideig a Kunffy-család tulajdonát képezte, feltételezések szerint Rippl-Rónai ezzel köszönte meg a zongoraművésznőnek, hogy többször is modelt állt képeihez. A híres festő feleségét – lánykori nevén – Tiller Ellát ábrázoló festmény azt a századfordulós nőideált jeleníti meg, melyről oly gyakran olvashatunk a korabeli irodalmi művekben. Sápadt, halvány, fehér arc, amit nemes vonások, finomság, törékenység és démoni erő jellemez egyszerre. Az utolsó két teremben kaptak helyet a rézkarcok, akvarellek, ceruza- és tusrajzok, melyek többsége a Magyar Nemzeti Galériából származik.

„Kis dolgokon múlnak sokszor az élet nagy kérdései: a rámgondolásoknak ...a bizonyítékai mindig újabb és újabb erőt adtak...” – írta Rippl-Rónai önéletírása végén családjára gondolva; bár az országszerte megrendezett kiállítások a művésznek már nem tudnak erőt adni, megtestesíthetik azt a művészet általi segítségnyújtást, amit Rippl mindig is fő feladatának tartott. Hatni a lélekre, élni segíteni, a vásznakra sugárzott „mögöttes” Lélekkel.

Enteriőr